BAAC Vlaanderen Rapport Nr. 964

Archeologienota met beperkte samenstelling

Eeklo site Paterskerk

Verslag van Resultaten

BAAC Vlaanderen bvba
Hendekenstraat 49
9968 BASSEVELDE
info@baac.be

Titel
Archeologienota Gemeente, Toponiem: Verslag van Resultaten

Auteur(s)
Jasmijn Overmeire

Erkende archeoloog
David Demoen (2015/00062)

BAAC-Projectnummer
2018-0991

Plaats en datum
Gent, 19 oktober 2018

Reeks en nummer
BAAC Vlaanderen Rapport 964
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot
KBR

© BAAC Vlaanderen bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Inhoud

1 Bureauonderzoek 1
1.1 Beschrijvend gedeelte 1
1.1.1 Administratieve gegevens 1
1.1.2 Juridisch kader en onderzoekstraject 4
1.1.3 Aanleiding 4
1.1.4 Geplande werken en bodemingrepen 7
1.2 Werkwijze en strategie 10
1.2.1 Onderzoeksvragen 10
1.2.2 Heuristiek 10
1.3 Assessmentrapport 12
1.3.1 Historisch kader 12
1.3.2 Gekende verstoringen 21
1.4 Besluit 26
1.4.1 Datering, interpretatie en archeologische verwachting 26
1.4.2 Potentieel op kennisvermeerdering en afweging noodzaak verder vooronderzoek 26
2 Samenvatting 28
3 Lijsten 29
3.1 Lijst met figuren 29
3.2 Lijst met tabellen 29
4 Bibliografie 30

1 Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

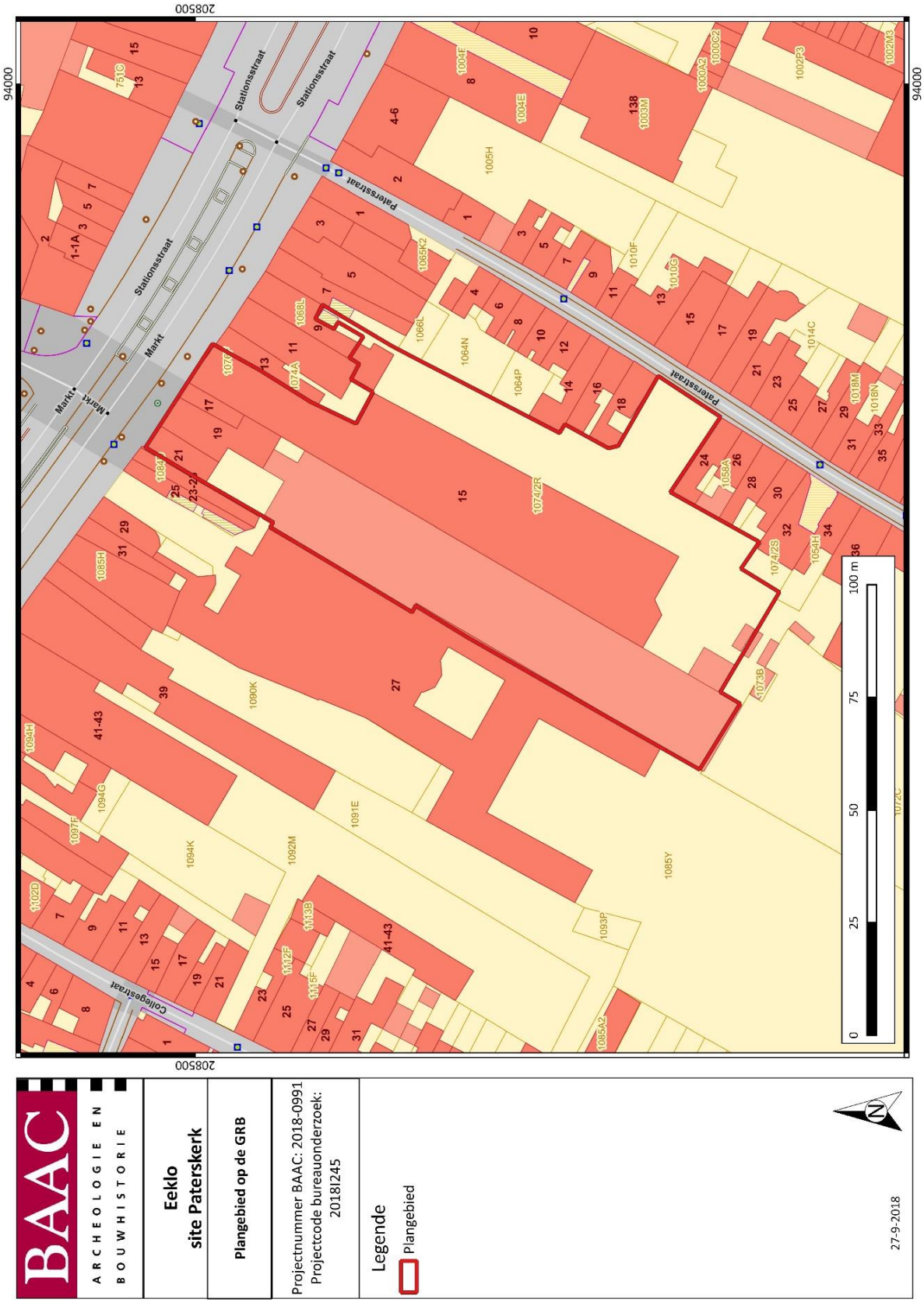
1.1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Eeklo, Site Paterskerk		
Ligging	Markt 9, gemeente Eeklo, provincie Oost-Vlaanderen		
Kadaster	Eeklo, Eeklo, Afdeling 2, Sectie E, Percelen: 1079v, 1078e, 1079t, 1076f, 1068l nr9, 1074r2		
Coördinaten	Noord:	x: 93919,33	y: 208511,04
	Oost:	x: 93935,18	y: 208397,28
	Zuid:	x: 93887,23	y: 208370,33
	West:	x: 93847,82	y: 208388,12
Oppervlakte onderzoeksterrein	6486,5 m²		
Oppervlakte bodemingrepen	6486,5 m²		
Projectcode BAAC Vlaanderen	2018-0991		
Bureau-onderzoek	Projectcode	2018I245	
	Erkend archeoloog	David Demoen (Erkenningsnummer: 2015/00062)	
	Betrokken actoren	Jasmijn Overmeire (archeoloog)	

Figuur 1: Plangebied op de topografische kaart[1]

[1] AGIV 2018d

Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)[2]

[2] AGIV 2018a

1.1.2 Juridisch kader en onderzoekstraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving. Het vooronderzoek is uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk 3.0.

1.1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van een aanvraag bij een omgevingsvergunning voor verkaveling heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door B&R DEVELOPMENT bvba nieuwbouw gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen (waaronder de sloop van bestaande gebouwen, de bouw van wooneenheden en de aanleg van een ondergrondse parkeergarage) die qua omvang een directe bedreiging betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het plangebied *Eeklo Site Paterskerk* bedraagt ca. 6486 m². Het valt buiten een beschermde archeologische site en ligt in de archeologisch vastgestelde zone van de historische stadskern van Eeklo (**ID 11886**). Het grootste gedeelte van het plangebied komt voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).[3] In het noordoosten van het plangebied valt een zone ter grootte van 45m² buiten een

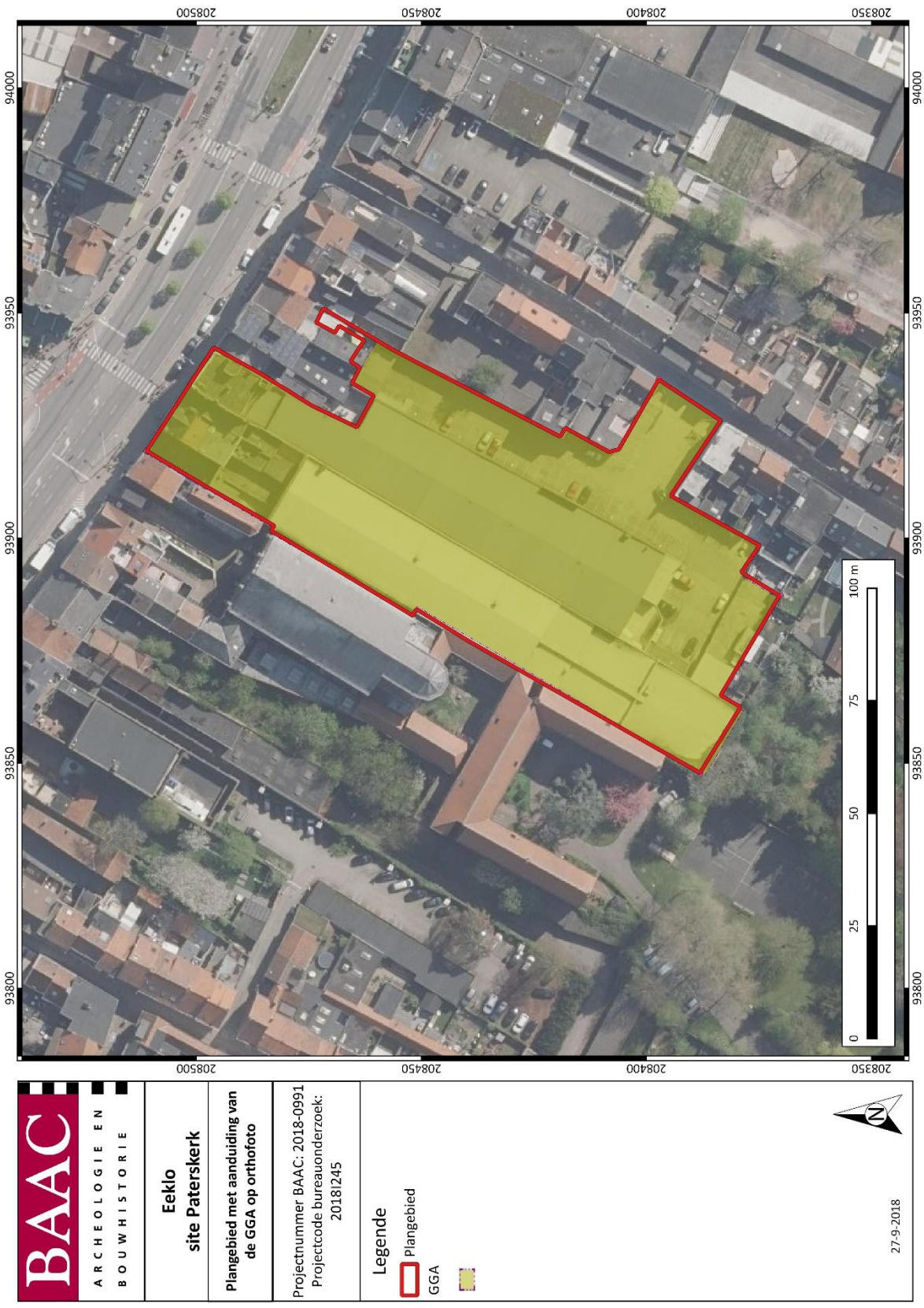
[3] AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2018

GGA (zie Figuur 3). Bijna het volledige plangebied werd reeds archeologisch onderzocht in het kader van de archeologienota *Eeklo Markt* **(ID392).** Hierin werd besloten dat door de aanleg van kelders van de bestaande gebouwen en de nivelleringswerken voor de aanleg van een parking het bodemarchief reeds verstoord werd.[4]

Voor het plangebied en de directe omgeving werden verschillende waarden voor 'beschermd onroerend erfgoed' opgenomen in het Geoportaal (1.3.1 Historisch kader). Het plangebied valt deels binnen het beschermde stads- en dorpsgezicht van de *Parochiekerk Sint-Vincentius met aanpalende straten*. Hieronder valt onder andere de Sint-Vincentiuskerk, het stadhuis, de Minderbroederskerk en verschillende herenhuizen. Aanleiding van de bescherming was het nog grotendeels bewaarde homogene karakter van de 19de-eeuwse herenwoningen.[5]

Het plangebied ligt in een woon- of recreatiegebied en binnen een archeologisch vastgestelde zone. Bovendien bedraagt de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m² of meer en bedraagt de ingreep minstens 100 m². Hierdoor is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze bekrachtigde archeologienota wordt bij de stedenbouwkundige aanvraag gevoegd.

[4] VAN DER DOOREN & KRUG 2016
[5] IOE 2018, ID: 8065

Figuur 3: Aanduiding van de GGA en het plangebied op meest recente orthofoto[6]

[6] AGIV 2018c

1.1.4 Geplande werken en bodemingrepen

Bij het opstellen van de archeologienota waren de plannen nog niet definitief en waren geen doorsnedes met diepteaanduidingen beschikbaar. De opdrachtgever deelde enkel mondeling mee dat onder het volledige terrein een ondergrondse parkeerkelder voorzien werd. Bij het schrijven was nog niet geweten of deze kelder één of meerdere niveaus diep zou worden gegraven. Gezien de grootschalige eerdere verstoringen van het plangebied en het feit dat het overgrote deel van het plangebied hierdoor in een GGA ligt, werd besloten dat dit voor de advisering geen verdere rol speelde.

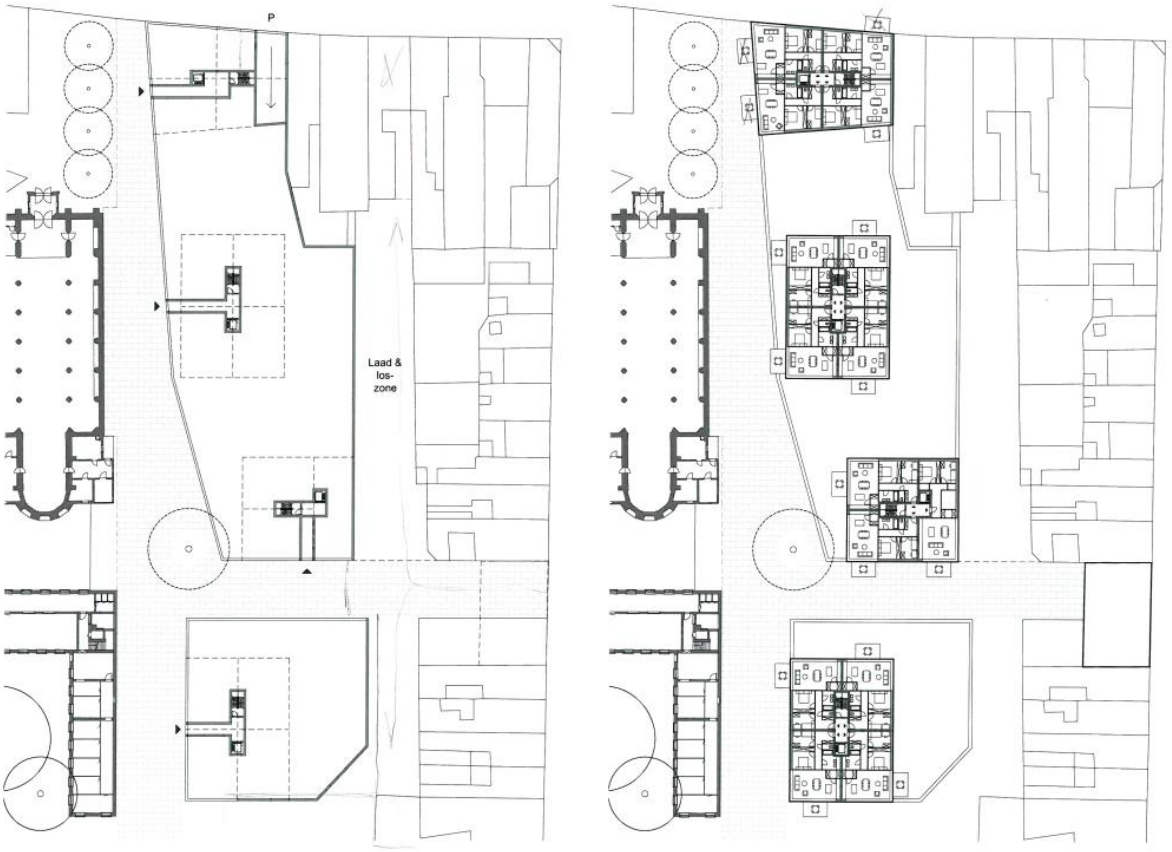
De opdrachtgever plant in de oostelijke hoek van de site 'Paterskerk' de bouw van vier nieuwe wooneenheden als onderdeel van een masterplan (Figuur 4). Dit masterplan omvat de herwaardering van de Paterskerk en bijhorend klooster en de bouw van verschillende wooneenheden in de voormalige kloostertuin. Hierbij zullen ook publieke groene ruimtes worden gecreëerd en een noord-zuid verbinding tussen de Stationsstraat en de Zuidmoerstraat.

De bouw van de wooneenheden in het plangebied zal vooraf worden gegaan door de sloop van de bestaande handelsruimte met ondergrondse parkeergarage en de ontmanteling van de bestaande parking. Aan de straatkant van de Stationsstraat zullen ook enkele panden worden afgebroken. Zowel aan de Stationsstraat als aan de Patersstraat komt een inrit, en het westelijk gedeelte van het plangebied zal worden ingericht als laad- en loszone. Over het volledige plangebied wordt een ondergrondse parking voorzien.

Figuur 4: Overzicht volledige masterplan site 'Paterskerk'[7]

[7] Grondplan aangeleverd door opdrachtgever

Figuur 5: Grondplannen van de bouweenheden (links = begane grond, rechts = eerste verdieping)[8]

[8] Grondplan aangeleverd door opdrachtgever

Figuur 6: Overzicht geplande werken in het plangebied[9]

[9] Grondplan aangeleverd door opdrachtgever; AGIV 2018d

1.2 Werkwijze en strategie

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek, het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

Binnen de opzet van deze archeologienota met beperkte samenstelling wordt enkel ingegaan op een doorslaggevend aspect van de historiek van het plangebied en de gekende verstoringen (zie C.G.P.12.5.3.3.). Een confrontatie van dit aspect met de toekomstige werken wijst immers uit dat er met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed in de bodem meer aanwezig is en dat verder onderzoek met hoge waarschijnlijkheid niet zal leiden tot kenniswinst.

1.2.1 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig binnen het onderzoeksterrein?

1.2.2 Heuristiek

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

De basis van deze desktopstudie bestaat uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij wordt de gekende archeologische en historische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd.

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19^{e} eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten.

Administratieve, geografische kaarten en historische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto

- CAI-kaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen
- Poppkaart
- Cartesius

De CAI-kaart wordt weergegeven met het grootschalig referentiebestand als onderkaart. De onmiddellijke omgeving rondom wordt op de Ferraris-, Atlas der Buurtwegen en de Poppkaart besproken. De beschrijving gebeurde onder meer op basis van de legende uit *België in kaart.*[10] Indien er een bijzondere locatie op te merken is, wordt deze, indien mogelijk, vernoemd bij naam en uitgebreider beschreven. De historische en archeologische kaarten worden gebruikt om een historisch-archeologische interpretatie van de locatie te bekomen.

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

[10] BEYAERT e.a. 2006

1.3 Assessmentrapport

In een standaard archeologienota wordt in dit hoofdstuk een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

Gezien het hier echter gaat om een archeologienota met beperkte samenstelling wordt enkel dieper ingegaan op de historiek van het plangebied en de gekende verstoringen. Deze aspecten worden geconfronteerd met de krijtlijnen van de toekomstige werken.

1.3.1 Historisch kader

Het plangebied bevindt zich binnen het bouwblok tussen de Zuidmoerstraat in het zuiden, de Collegestraat in het westen, de Stationsstraat in het noorden en de Patersstraat in het oosten. Naar de straatkant toe is dit bouwblok zeer gesloten en volledig volgebouwd.

De ontwikkeling van Eeklo

Het plangebied ligt in de huidige gemeente Eeklo. Uit de perioden vóór de late middeleeuwen zijn er geen historische gegevens over Eeklo en omgeving gekend. Vermoedelijk werd de regio tijdens de middeleeuwen erg schaars bewoond. Enkele opvallende aanwijzingen van bewoning zijn echter aangetroffen in het noordwestelijke deel van Balgerhoeke, waar enkele prehistorische sporen werden aangetroffen. Daarnaast liep er vermoedelijk een Romeinse weg op de dekzandrug tussen Maldegem en Stekene, de zogenaamde Antwerpse Heerweg. Sporen van de Romeinse aanwezigheid werden onder andere aangetroffen vlak over de grens met Adegem. De etymologische betekenis van de naam Eeklo is ook verwant aan de dekzandrug waarop de stad gesticht werd: Eeklo is samengesteld uit eek of eik en lo. De naam betekent met andere woorden 'eikenbos op hoge zandgrond'.[11]

De oudste historisch geattesteerde bewoning in de omgeving van Eeklo bevond zich waarschijnlijk in het westelijke deel van Raverschoot, even ten westen van het huidige centrum van de stad. Hier bevond zich tot 1127 een burcht, waarrond ook een woonkern ontstond. Deze nederzetting en burcht wordt door Galbert van Brugge vermeld in zijn beschrijving van de moord op Karel de Goede. Toen deze burcht vernietigd werd, verplaatste de bewoning zich naar het huidige stadscentrum, op de kruising van de oude Antwerpse heerweg en de weg Aardenburg – Gent. Daarnaast ontstond er ook een woonkern rond het grafelijke jachtterrein Aalschoot, dat voor het eerst rond 1140 in de bronnen opduikt.[12]

De plaatsnaam Eeklo wordt voor het eerst in 1220 in de bronnen geattesteerd. Het is ook in de eerste helft van de 13e eeuw dat de nieuwe nederzetting een sterke groei kende. Zo verkreeg deze in 1240 officiële stadsrechten, onder het gezag van Johanna van Constantinopel. In diezelfde periode ontstaat ook het Ambacht Eeklo, dat naast stad Eeklo ook Lembeke, delen van Adegem, Sint-Laureins, OostEeklo en Balgerhoeke omvatte. De woonkern rond Aveschoot bleef echter steeds onafhankelijk. In het midden van de 13e eeuw was de nederzetting wellicht niet meer dan enkele huizen groot. Stad Eeklo en het Ambacht stond echter tot de 17e eeuw onder het rechtstreeks gezag van de graaf van Vlaanderen. Tijdens de 17e en 18e eeuw belandde de stad echter in leenpand onder het gezag van verschillende heren, zoals Jan van der Speeten en de familie della Faille uit Assenede.[13]

De periode tussen de 16e en 19e eeuw was ook op demografisch en politiek vlak een erg woelige periode voor de stad. De meest traumatische gebeurtenis was de verovering van de stad door Farnese in 1583. De stad kende immers een sterke Calvinistische gemeenschap in de jaren voor en tijdens de

[11] DE BRABANDERE 2010, 79
[12] HASQUIN e.a. 1980, 79; VANDEPUTTE 2008, 119
[13] HASQUIN e.a. 1980, 219-220

Tachtigjarige Oorlog. Zo viel de stad in de vijf jaar voor de verovering in 1583 nog onder een Calvinistisch bewind.[14] Tekenend voor deze woelige periode is de demografische crisis die de stad doormaakte tijdens de tweede helft van de 16e eeuw: van de oorspronkelijke 4.800 inwoners die in 1556 de stad bevolkten, bleven er in 1610 slechts 1610 over.

Na de 18e eeuw onderging de stad een bestuurlijke en bureaucratische rationalisering. Ze werd in 1804 hoofd van een gerechtelijk arrondissement, in 1814 hoofd van een bestuurlijk arrondissement en in 1801 hoofd van een dekenij. Ook werd de infrastructuur en het stedelijk net van de stad gerationaliseerd. Tekenend was de aanleg van de Tieltse steenweg, het rechttrekken van de rijksweg Brussel-Oostende en de aanleg van de spoorweg Gent-Eeklo-Brugge.[15]

Het is ook tijdens deze periode dat de economie van de stad ingrijpend transformeerde. Eeklo was immers reeds tijdens de late middeleeuwen een belangrijk textielcentrum. Toch was slechts een kwart van de bevolking werkzaam in deze sector. Het overige deel van de bevolking leefde echter van de landbouw. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog nam het belang van de textielsector nog verder af. Tijdens de eerste helft van de 19e eeuw kende deze sector echter een explosieve groei. Vooral de productie van jute, vlas en wol was belangrijk voor de economie. Na de aanleg van de Eeklose Vaart in 1860 kende de scheepvaart ook een sterke groei. De groei van deze nieuwe economische sectoren betekende echter een grote terugval van de landbouweconomie. Toch bleef onder andere de grootschalige varkenskweek belangrijk voor de stad. Deze stelde echter een bijzonder klein deel van de inwoners te werk.[16]

Historiek van de onderzoekslocatie

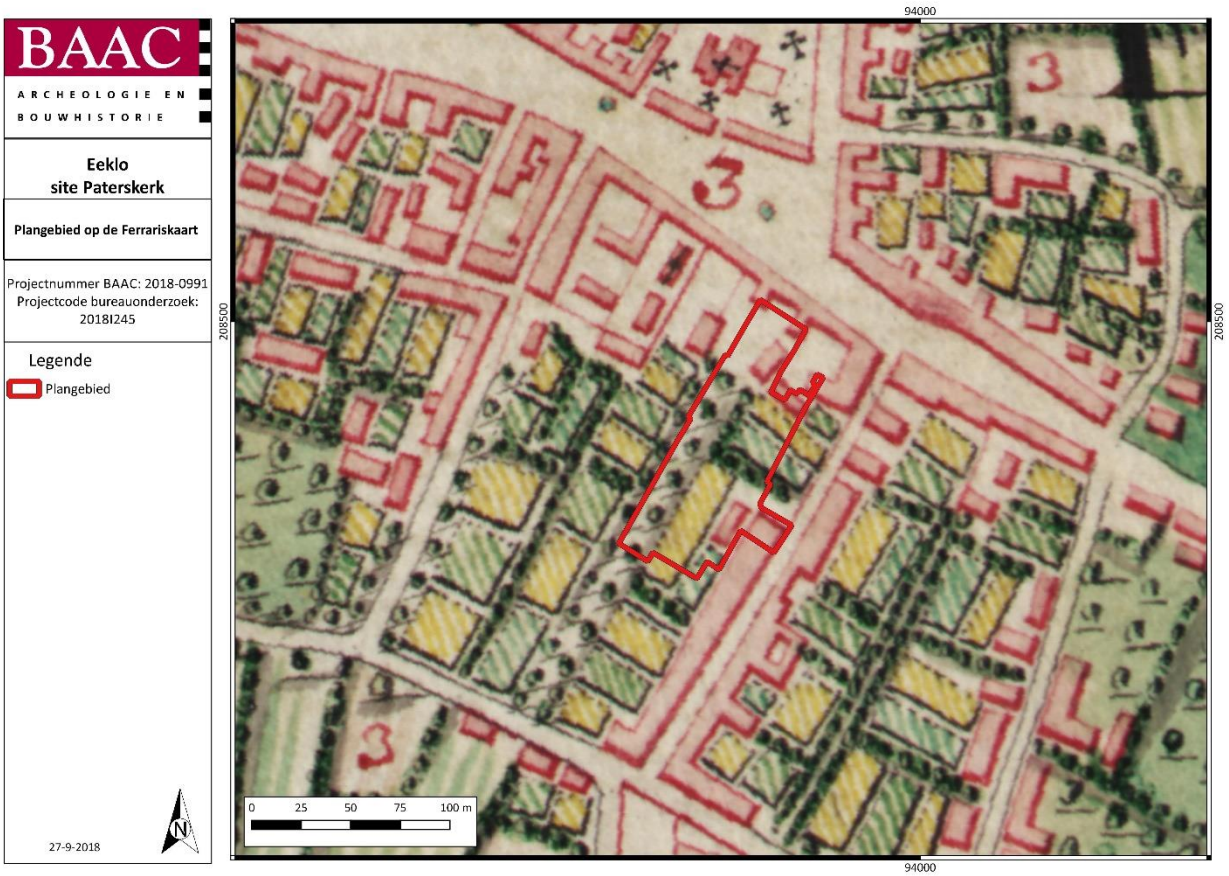
De Patersstraat is een zeer oude centrumstraat dat vanaf 1398 vermeld werd als 'Stoofstraetkin'. Deze straat is reeds te zien op de Ferrariskaart daterend uit 1777, toen al grotendeels volgebouwd (Figuur 7). Ook in het noorden van het plangebied is reeds aansluitende bebouwing te zien aan de latere Stationsstraat. Ongeveer hetzelfde beeld is te zien op de oudere figuratieve tiendenkaart van Eeklo, daterend uit 1753 (Figuur 8), de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) (Figuur 9) en de Poppkaart (1842-1879) (Figuur 10). Achter de woningen lagen hofjes en moestuinen. In 1672 werd het 'Stoofstraetkin' gekasseid en kreeg het de naam Patersstraat, naar het voormalig klooster van de paters minderbroeders – recoletten. Midden 19de eeuw werd de straat ook Paters Recollettenstraat of Recolettenstraat genoemd.[17]

In de omgeving van het plangebied liggen enkele gebouwen die opgenomen zijn in de inventaris van bouwkundig erfgoed (Figuur 11). Ten westen ligt de Minderbroederskerk of Paterskerk (**ID 50822**). Deze neogotische kerk werd opgericht in 1866 op initiatief van Karel Stroo en hoorde bij het aanpalende klooster van de minderbroeders (**ID 51868**). Dit klooster is beschermd als stadsgezicht. Het is werd tegen de zuidkant van de Paterskerk gebouwd en heeft een U-vormige plattegrond met een voorgevel uitziend op de tuin en twee vleugels ten oosten en ten westen rond een vierkante binnentuin.[18]

Rondom de kerk liggen binnen het bouwblok gevormd door de Markt, Stationsstraat, Patersstraat, Zuidmoerstraat en Collegestraat verschillende burgerhuizen uit de 18de tot 20ste eeuw die opgenomen zijn in de inventaris voor onroerend erfgoed.[19]

[14] GROEN 2013, 98
[15] HASQUIN e.a. 1980, 220
[16] HASQUIN e.a. 1980, 220-221; VANDEPUTTE 2008, 119
[17] IOE 2018, ID 112323
[18] IOE 2018, ID 50822 ; IOE 2018, ID 51868
[19] IOE 2018

- **ID 50765**, Winkelhuis Collegestraat 11: woning met 19de -eeuwse kern
- **ID 50766**, Winkel Collegestraat 25: winkel uit het interbellum
- **ID 50767**, Drie stadswoningen Collegestraat 27-29: eind 19de -eeuwse woningen
- **ID 50812**: Hoekhuis met winkel Markt
- **ID 50814**: Burgerhuis Markt 5
- **ID 50815**: Burgerhuis Markt 7
- **ID 50824**, Burgerhuis Markt 35-37: 3de kwart 19de eeuw
- **ID 50829**, Winkel Markt 51: winkel in art-nouveaustijl, eerste helft 19de eeuw
- **ID 50837**, Patersstraat 6: Stadswoning uit begin 20ste eeuw
- **ID 50838**, Patersstraat 13: burgerhuis uit 3de kwart 19de eeuw
- **ID 50839**, Patersstraat 33: Interbellumwoning
- **ID 50840,** Patersstraat 35: Interbellumwoning
- **ID 50841**¸ Patersstraat 38: Burgerhuis en textielbedrijf Vande Putte met ingesloten tuin
- **ID 50842**, Patersstraat 40: Burgerhuis uit het interbellum
- **ID 50843**, Patersstraat 43: Herenhuis uit eind 18de eeuw, beschermd monument. Voormalige woning van de familie de Scheppere
- **ID 50844,** Patersstraat 44: burgerhuis uit 3de kwart 19de eeuw
- **ID 50845**, Patersstraat 46: Burgerhuis en vroegere schrijnwerkerij van voor WOI
- **ID 50846,** Patersstraat 49: Burgerhuis uit 1ste kwart 19de eeuw
- **ID 50847,** Patersstraat 51: Burgerhuis in art-decostijl uit het interbellum

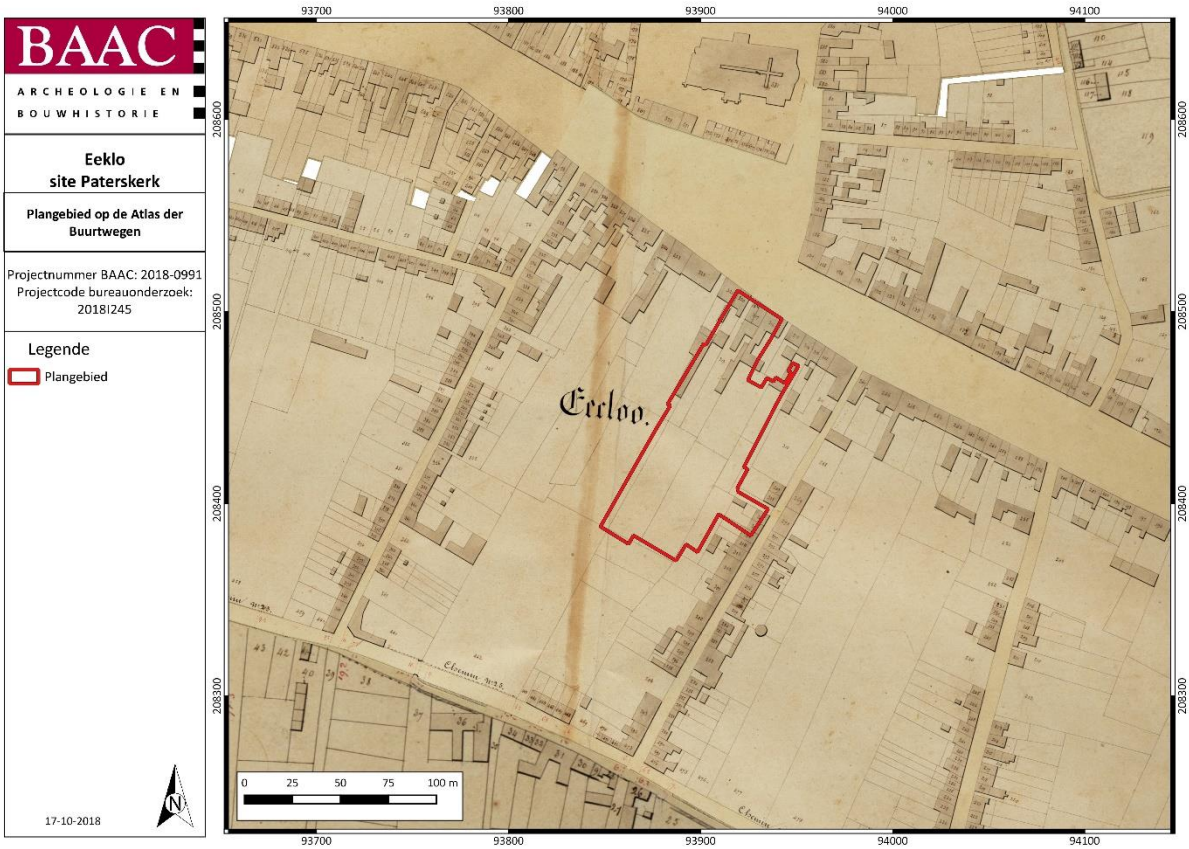

Figuur 7: Aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart (1777)[20]

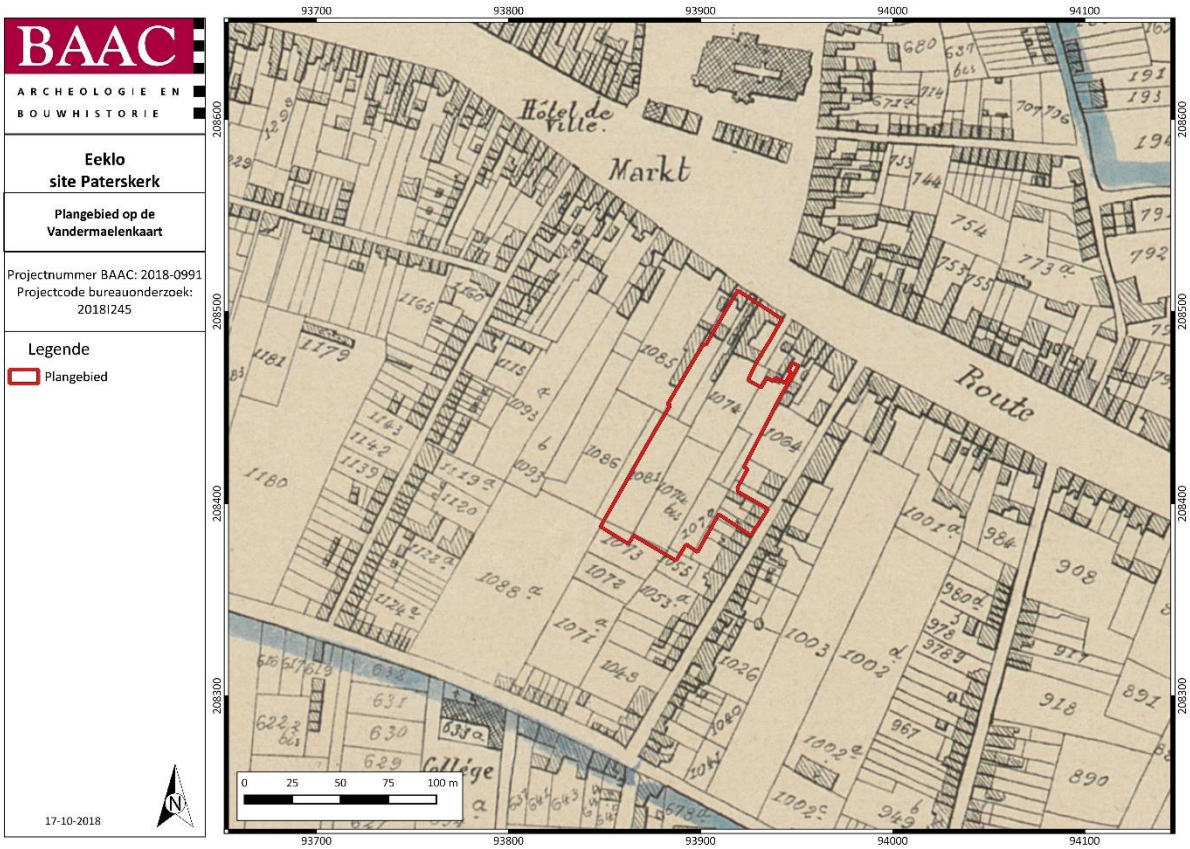
Figuur 8: Uitsnede van de figuratieve tiendenkaart van Eeklo (1753), met een indicatie van de vermoede locatie van het plangebied[21]

[20] GEOPUNT 2018a
[21] CARTESIUS 2018

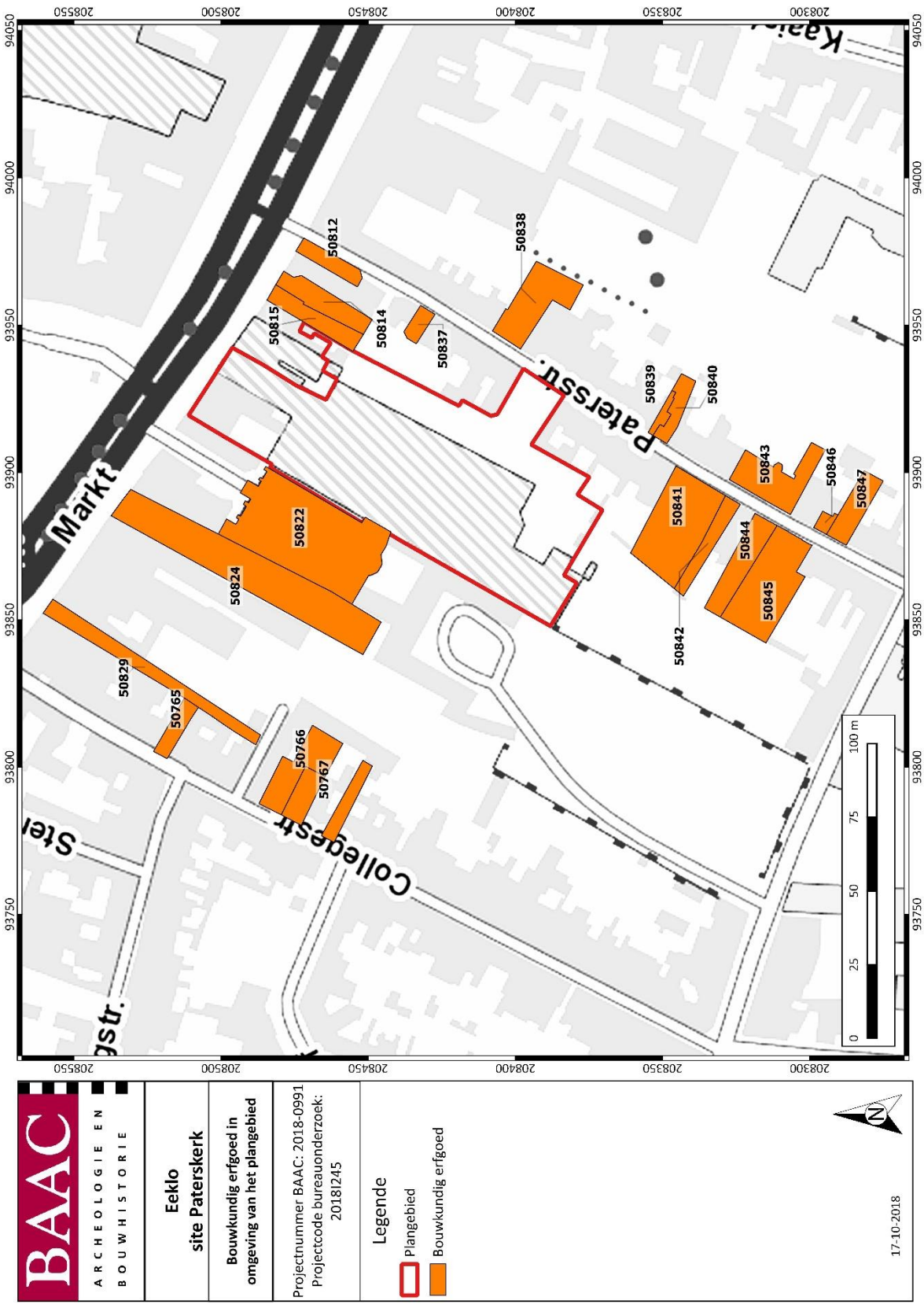
Figuur 9: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840)[22]

[22] GEOPUNT 2018c

Figuur 10: Plangebied op de Popp-kaart (1842-1879)[23]

[23] GEOPUNT 2018b

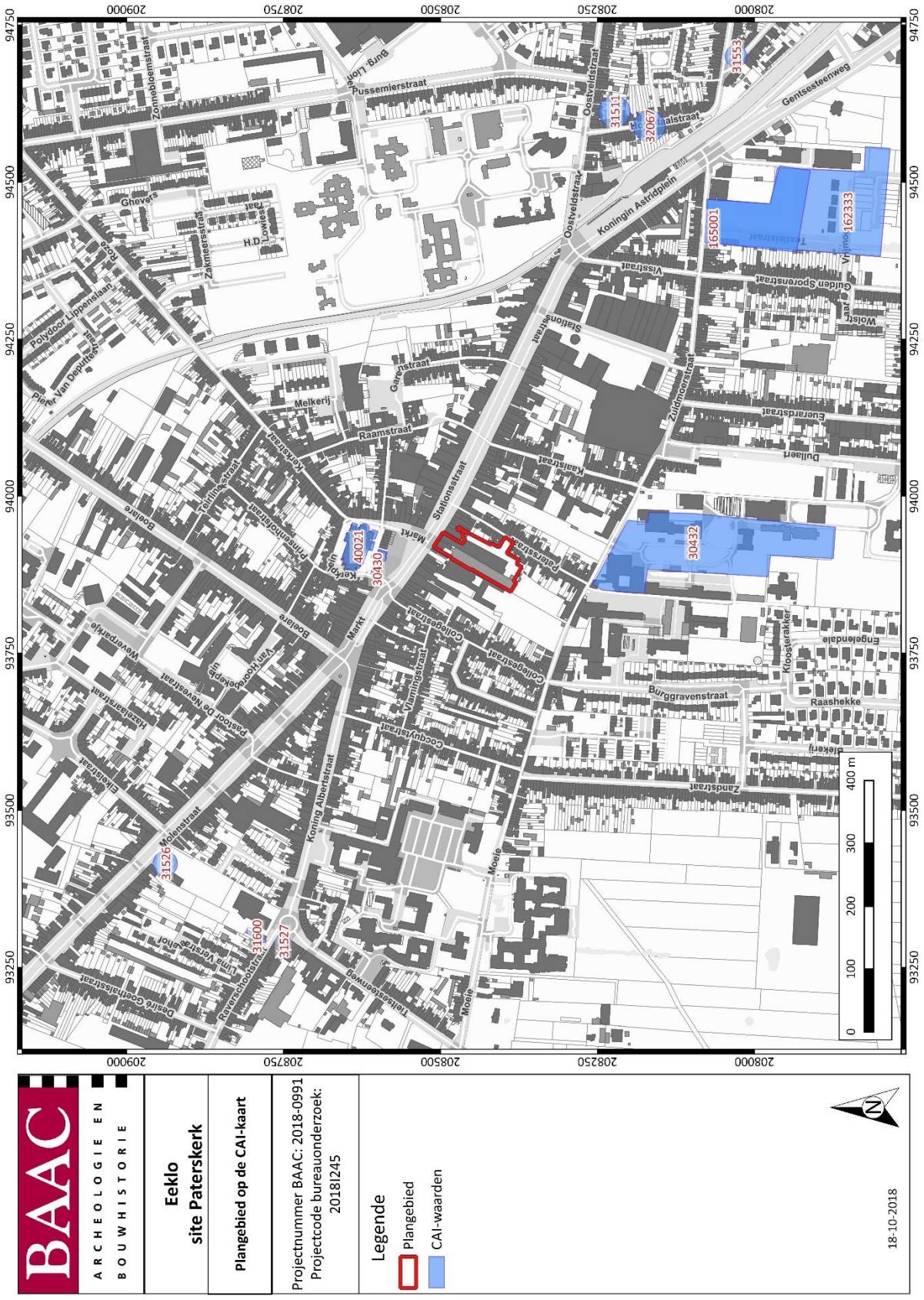
Figuur 11: Bouwkundig erfgoed in de omgeving van het plangebied[24]

[24] IOE 2018

CAI-meldingen

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt een inschatting maken over het archeologisch potentieel van het plangebied. Rondom het projectgebied werd een aantal meldingen teruggevonden (**Error! Reference source not found.** en Figuur 12). De oudste vondsten uit de omgeving dateren uit het steentijdperk, met de vondst van een gepolijste vuurstenen bijl uit het neolithicum (**ID 31600**) en een werktuig en afslagen aan de Zuidmoerstraat (**ID 165001**). Dit kan in verband gebracht worden met de ligging van het plangebied op de eerder vermelde zandrug Maldegem – Stekene. Het gros van de meldingen uit de omgeving dateert echter uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd.

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
40021	MIDDELEEUWEN: VROEGGOTISCHE KERK (ROMAANSE OORSPRONG)
30430	LATE MIDDELEEUWEN: STADHUIS
30432	MIDDELEEUWEN: KLOOSTER (O.L.V. TEN DOORN)
31511	LATE MIDDELEEUWEN: VOORMALIG HOSPITAAL
31526	NIEUWE TIJD (16DE EEUW): MOLEN
31527	NIEUWE TIJD (17DE EEUW): MOLEN
31553	NIEUWE TIJD (16DE EEUW): MOLEN
31600	NEOLITHICUM: GEPOLIJSTE VUURSTENEN BIJL
32067	ROMEINSE TIJD: MUNTEN, FLESJES UIT GLAS
162333	ONBEPAALDE PERIODE: ANTROPOGENE SPOREN (GRACHTEN, KUILEN, GREPPELS, PAALKUILEN EN SPITSPOREN)
165001	STEENTIJD: 1 WERKTUIG, KLINGFRAGMENT EN ENKELE AFSLAGEN

Figuur 12: Plangebied op de CAI-kaart[25]

[25] CAI 2018

1.3.2 Gekende verstoringen

Het plangebied ligt voor het grootste deel in een zone waarin geen archeologie (meer) te verwachten valt (GGA). Dit gebeurde op basis van de bevindingen in de archeologienota Eeklo – markt (**ID 392**). Het plangebied wordt momenteel ingenomen door twee grote panden met een halfondergrondse parkeergarage (Gebouw A en B op Figuur 13), een gebetonneerde openluchtparking en enkele woonpanden aan de noordelijke straatkant. Uit een terreinonderzoek uitgevoerd in de zomer van 2016 naar aanleiding van de archeologienota konden een aantal zaken worden opgetekend in verband met eerdere verstoringen.[26]

- De funderingen van de aanpalende Paterskerk, daterend uit de 2de helft van de 19de eeuw vormen de scheiding tussen het plangebied en de Paterskerk en lopen dieper door dan het vloerniveau van de parking (gebouw A op Figuur 13). De bouw van deze kerk zal dus vermoedelijk ook al voor de nodige verstoringen binnen het plangebied gezorgd hebben (Figuur 14).

- Binnen het linkse parkeergebouw werd helemaal achteraan nog een diepere kelderverdieping opgemerkt.

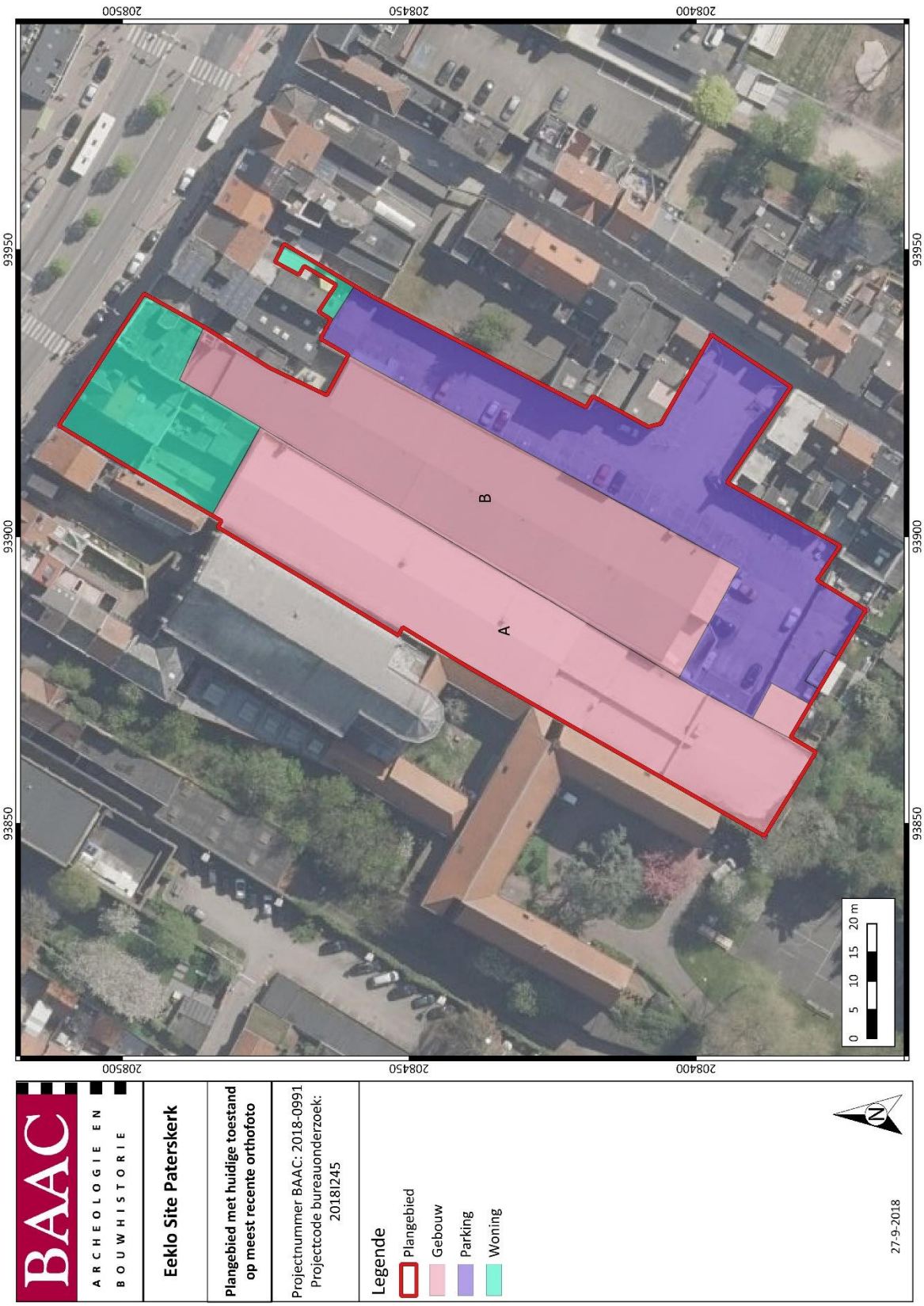
- De handelsruimte op nr. 15 (Dreamland) aan de zijde van de Markt is volledig onderkelderd (gebouw B op Figuur 13). Zo loopt het tweede deel van de parking (gebouw A op Figuur 13) door tot aan de straatzijde van Markt 15. Op verschillende plaatsen zijn nog verdere verdiepingen. De kelderruimtes werden in de 2de helft - late 20ste eeuw gebouwd.

- Uit de verschillende plannen was moeilijk vast te stellen in welke mate het parkeerterrein binnen het plangebied was genivelleerd. Vermoedelijk helde het terrein lichtjes af, vergelijkbaar met de hellingsgraad van de parallelle Patersstraat. Bij het plaatsbezoek werd duidelijk dat het volledige terrein minstens één meter werd genivelleerd ten opzichte van deze straat (Figuur 15). Deze afgraving geschiedde naar aanleiding van de bouw van de te slopen parkeerruimtes. Op het DHM is het verschil tussen de hoogte van het parkeerterrein en de Patersstraat ook te zien. De hoogtes van het parkeerterrein liggen tussen + 8,2 m – 8,5 m TAW met een vrij vlak verloop. De Patersstraat ligt wat hoger, met waardes rond + 9,2 – 9,5 m TAW aan de ingang van het parkeerterrein en + 10,8 m TAW aan de aansluiting met de Stationsstraat (Figuur 16).

Op het plangebied werden ook sonderingen uitgevoerd door Vanderkeulen op 9 maart 2016. Het betreft 3 sonderingen met een boorstelling van 20 ton (type: CPTM continu – conus M1) op de verharde parking gelegen naast de Patersstraat (Figuur 17). Deze sonderingen werden uitgevoerd in opdracht van BENELUX RETAIL INVESTEMENT GROUP BVBA, met betrekking tot de keuze voor funderingen. Op basis van de sonderingen werd tot ca. 1,2 m - 1,5 m onder het vlak een verharding en aangevulde grond vastgesteld, op basis van weerstandsmetingen via conus. Op deze plaatsen werd dieper geboord tot respectievelijk 11, 12 en 11 m diep. Op basis van de weerstandsmetingen volgt de conclusie dat bij de nivelleringswerken voorafgaand aan de bouw van het pand en parking minstens 2 meter werd afgegraven van de oorspronkelijke bodem. De resultaten van de DHM sluiten hier bij aan. Ter hoogte van de sonderingen ligt het terrein ongeveer 1,5 m lager dan de Patersstraat en ongeveer 3 m lager dan de Markt. Deze werkzaamheden hebben dus met zekerheid het bodemarchief ter hoogte van de achterliggende terreinen binnen het plangebied grotendeels verstoord.[27]

[26] VAN DER DOOREN, L. & KRUG 2016, 31-35
[27] VANDERKEULEN 2016

De zone ter grootte van 45 m² in het noordoosten ter hoogte van Markt nr. 9 werd niet opgenomen als GGA. Het betreft een terreintje aan de achterzijde van een vrij recent gebouw dat niet werd opgenomen in de inventaris voor onroerend erfgoed. Naar analogie van de opgetekende verstoringen in kader van de bureaustudie Eeklo-Markt kan gesteld worden dat de zone hoogstwaarschijnlijk ook verstoord is. Het wordt nu in gebruik genomen als een (gebetonneerd) koertje met een afdakje. Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) lijkt er een gebouwtje te hebben gestaan ter hoogte van dit koertje, maar op de Poppkaart (1842 – 1879) is dit weer verdwenen.

Figuur 13: Huidige situatie in het plangebied op meest recente orthofoto[28]

[28] AGIV 2018c

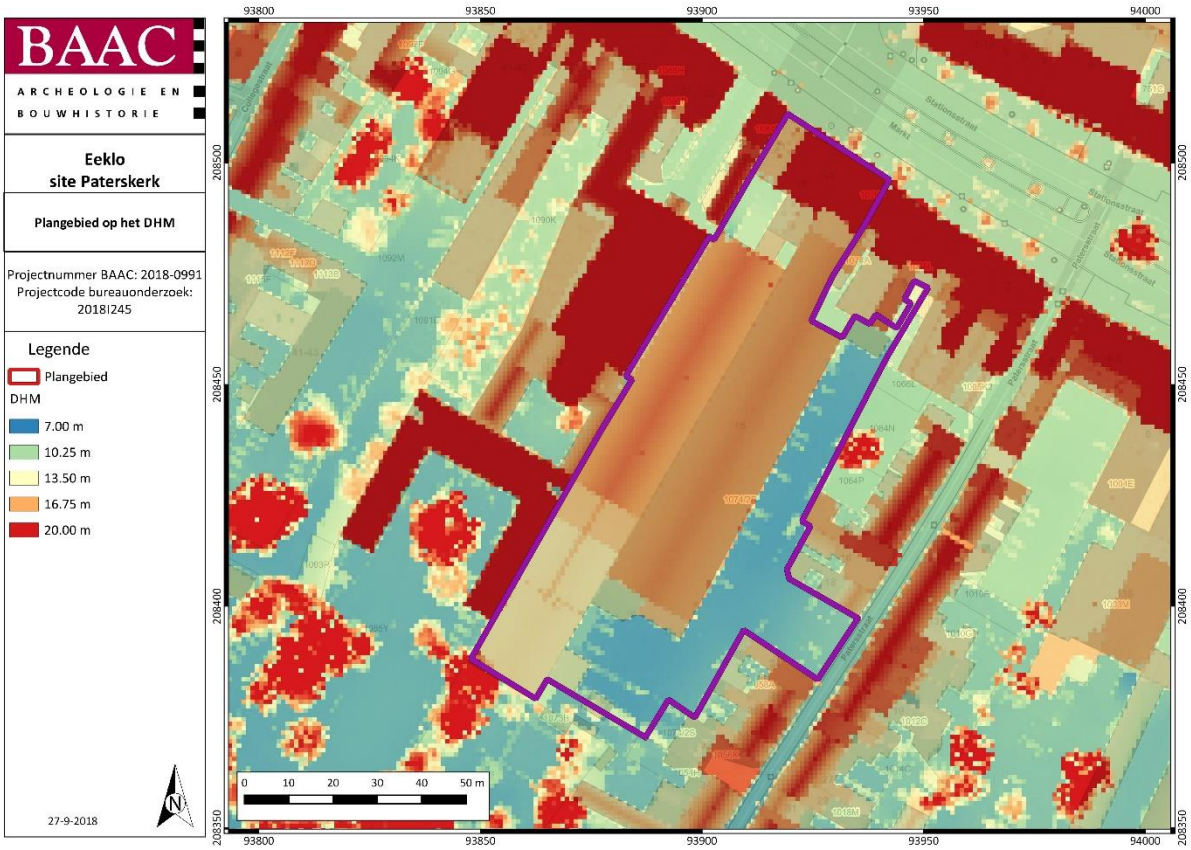

Figuur 14: Funderingen Paterskerk te zien in de parkeergarage[29]

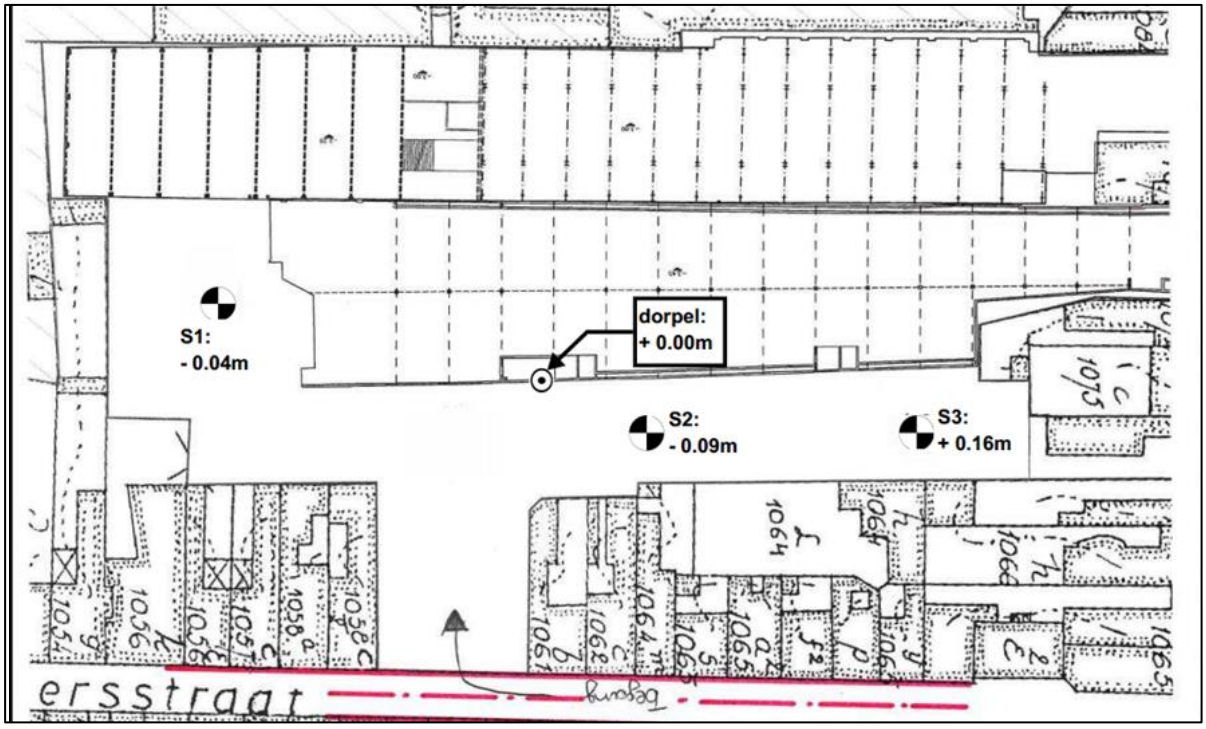

Figuur 15: Foto met niveauverschil aan de inrit langs de Patersstraat[30]

[29] VAN DER DOOREN & KRUG 2016
[30] VAN DER DOOREN, L. & KRUG 2016, 35

Figuur 16: Plangebied op DHM[31]

Figuur 17: Inplanting van de sonderingen[32]

[31] AGIV 2018b
[32] VANDERKEULEN 2016

1.4 Besluit

1.4.1 Datering, interpretatie en archeologische verwachting

Gezien de opzet van de *Archeologienota met Beperkte Samenstelling* werden binnen het onderzoeksterrein geen concrete archeologische sites of ensembles vastgesteld.

Voor de ruimere omgeving van het plangebied is gezien de ligging binnen het historische stadscentrum van Eeklo de kans op occupatiesporen niet helemaal onbestaande. Archeologisch onderzoek in de nabije omgeving van het plangebied wijst op een reeds zeer vroege occupatie door de mens, met de oudste vondsten daterend uit het neolithicum. Het gaat hier echter om losse vondsten die niet in verband lagen met een spoor. Hier moet dus voorzichtig mee omgesprongen worden.

Het plangebied onderging doorheen de tijd een aantal veranderingen. Reeds vanaf de Tiendenkaart uit 1753 is dichte bebouwing op het terrein te zien aan de kant van Patersstraat en de Stationsstraat. Dit beeld blijft doorheen de tijd onveranderd. De percelen achter de huizen bleven onbebouwd, tot in 1971 het handelspand met ondergrondse parkeerkelder en het openlucht parkeerterrein werd aangelegd. Dit ging gepaard met grote verstoringen van het bodemarchief tot op een aanzienlijke diepte. Ten gevolge van de archeologienota **ID 392** opgesteld in 2016 werd deze zone dan ook opgenomen als een GGA.

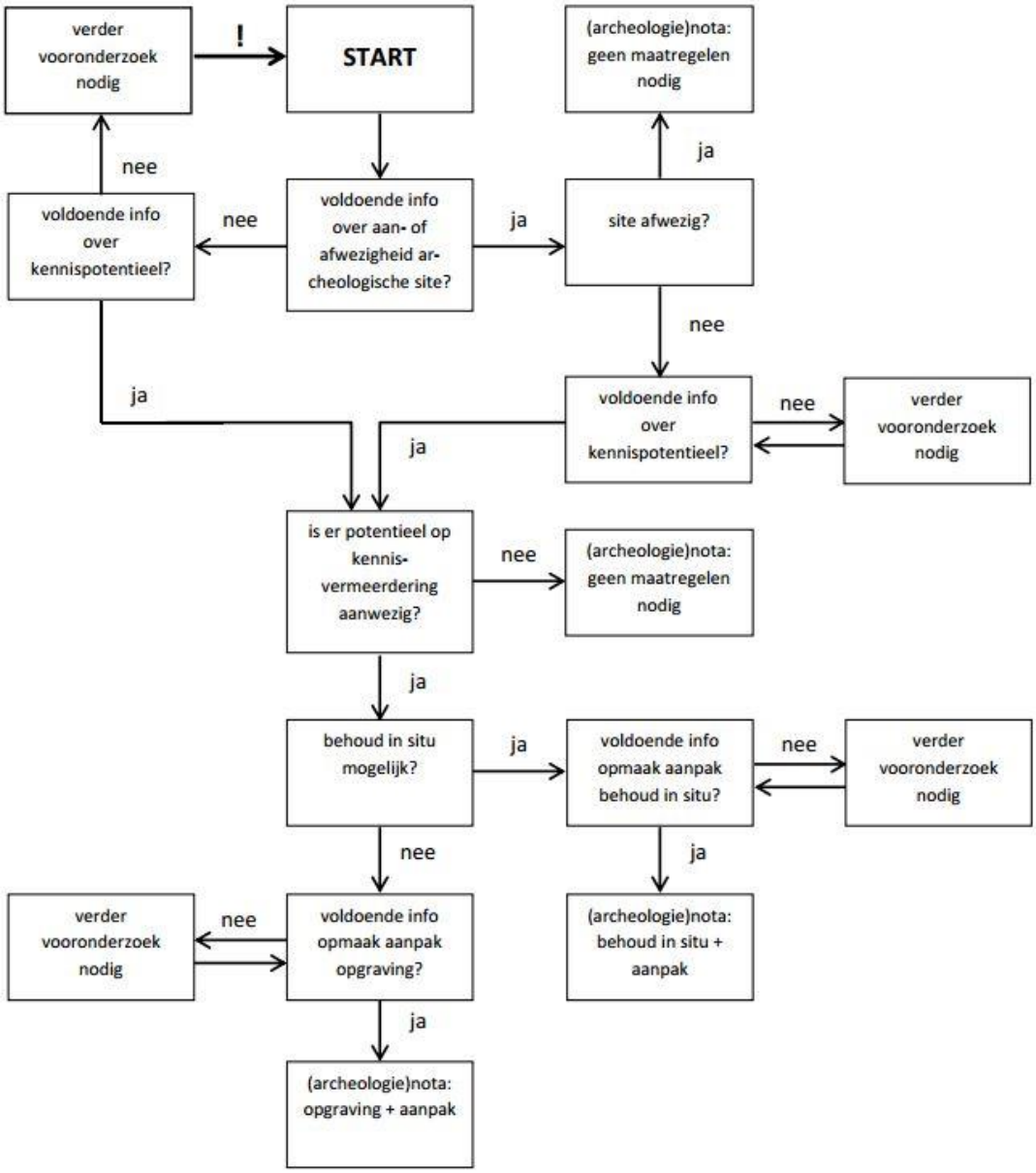
De zone in het noordoosten van het plangebied dat niet opgenomen is als GGA is naar alle waarschijnlijk ook zwaar verstoord, en indien niet is het te klein om relevante kenniswinst op te leveren bij eventueel onderzoek. In kader van de geplande bouwwerken zal hier ook geen diepgaande verstoring plaatsvinden, maar zal deze zone ingericht worden als los- en laadzone.

1.4.2 Potentieel op kennisvermeerdering en afweging noodzaak verder vooronderzoek

BAAC Vlaanderen heeft door middel van bureauonderzoek het archeologisch potentieel van het plangebied en zijn omgeving kunnen bepalen.

Gezien de grootschalige verstoring van het terrein door bouwwerken uit de 20ste eeuw kan echter gesteld worden dat nog amper intacte archeologische waarden aanwezig kunnen zijn. Het grootste deel van het plangebied stond om deze vermeld als GGA. Er staan op het terrein verschillende 20ste - eeuwse gebouwen met kelderverdiepingen die het bodemarchief hebben verstoord, en bij de aanleg van de parking werd tot op grote diepte afgegraven en verharding aangelegd.

De zone in het noordoosten van het plangebied die niet opgenomen is als GGA is naar alle waarschijnlijk ook zwaar verstoord, en indien niet is het bovendien te klein om relevante kenniswinst op te leveren bij eventueel verder archeologisch onderzoek. De kenniswinst zou hoogstens fragmentarisch van aard zijn. In kader van de geplande bouwwerken zal hier bovendien ook geen diepgaande verstoring plaatsvinden maar blijft deze zone onbebouwd.

Figuur 18: Beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek[33]

[33] AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017, fig.3.

2 Samenvatting

Naar aanleiding van de geplande ontwikkelingen op het terrein aan de Paterskerk te Eeklo door B&R DEVELOPMENT bvba heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. De geplande werken impliceren bodemingrepen die qua omvang mogelijk een bedreiging zouden kunnen betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

Na het vooronderzoek bestaande uit een bureaustudie werd vastgesteld dat het grootste deel van het bodemarchief reeds verstoord werd door vroegere onderkelderingen en de aanleg van een parkeerterrein. Deze zone werd dan ook reeds opgenomen als een gebied waar geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie). Voor een kleine zone ter hoogte van de Markt nr. 19 is niet geweten in hoeverre deze wel of niet verstoord is. Naar analogie met de omliggende terreinen en het huidige gebruik van de zone als koertje kan verondersteld worden dat het hoogstwaarschijnlijk ook verstoord is. Indien dit niet het geval is, dan is het terrein toch te klein om relevante kenniswinst op te leveren bij verder archeologisch onderzoek. De kans dat sporen of artefactensites net in deze zone van 45 m² zouden aanwezig zijn is bijzonder klein. Daarbovenop wordt deze zone naar alle waarschijnlijkheid ook niet geraakt bij de geplande bouwwerken.

3 Lijsten

3.1 Lijst met figuren

Figuur 1: Plangebied op de topografische kaart 2
Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) 3
Figuur 3: Aanduiding van de GGA en het plangebied op meest recente orthofoto 6
Figuur 4: Overzicht volledige masterplan site 'Paterskerk' 7
Figuur 5: Grondplannen van de bouweenheden (links = begane grond, rechts = eerste verdieping) 8
Figuur 6: Overzicht geplande werken in het plangebied 9
Figuur 7: Aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart (1777) 15
Figuur 8: Uitsnede van de figuratieve tiendenkaart van Eeklo (1753), met een indicatie van de vermoede locatie van het plangebied 15
Figuur 9: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) 16
Figuur 10: Plangebied op de Popp-kaart (1842-1879) 17
Figuur 11: Bouwkundig erfgoed in de omgeving van het plangebied 18
Figuur 12: Plangebied op de CAI-kaart 20
Figuur 13: Huidige situatie in het plangebied op meest recente orthofoto 23
Figuur 14: Funderingen Paterskerk te zien in de parkeergarage 24
Figuur 15: Foto met niveauverschil aan de inrit langs de Patersstraat 24
Figuur 16: Plangebied op DHM 25
Figuur 17: Inplanting van de sonderingen 25
Figuur 18: Beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek 27

3.2 Lijst met tabellen

Geen gegevens voor lijst met afbeeldingen gevonden.

4 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2017. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 2.0)*, Brussel.

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2018. Geoportaal. Available at: https://geo.onroerenderfgoed.be.

AGIV, 2018a. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Grootschalig Referentiebestand (GRB).

AGIV, 2018b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Digitaal Hoogte Model.

AGIV, 2018c. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: http://www.geopunt.be.

AGIV, 2018d. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: http://www.geopunt.be.

BEYAERT, M. e.a., 2006. *België in kaart. De evolutie van het landschap in drie eeuwen cartografie*, Brussel: Uitgeverij Lannoo.

DE BRABANDERE, F., 2010. *De Vlaamse gemeentenamen. Verklarend woordenboek*, Brussel.

CAI, 2018. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: http://cai.onroerenderfgoed.be/.

CARTESIUS, 2018. Cartesius. Available at: www.cartesius.be.

VAN DER DOOREN, L. & KRUG, C., 2016. *Archeologienota: Eeklo - Markt, Verslag van Resultaten*, Mariakerke-Gent.

VAN DER DOOREN, L. & KRUG, C., 2016. *Archeologienota Eeklo, Markt*, Gent (Mariakerke).

GEOPUNT, 2018a. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: http://www.geopunt.be.

GEOPUNT, 2018b. GEOPUNT VLAANDEREN: Popp-kaart Vlaanderen (1842-1879). Available at: http://www.geopunt.be.

GEOPUNT, 2018c. Toelichting: Atlas Der Buurtwegen (1843-1845).

GROEN, P., 2013. *De tachtigjarige oorlog. Vanopstand naar geregelde oorlog 1568-1648*, Amsterdam: Boom.

HASQUIN, H., VAN UYTVEN, R. & DUVOSQUEL, J.-M., 1980. *Gemeenten van België. Geschiedkundig en administratief-geografisch woordenboek.*, Gemeentekrediet van België.

IOE, 2018. Inventaris Onroerend Erfgoed. Available at: https://inventaris.onroerenderfgoed.be.

VANDEPUTTE, O., 2008. *Erfgoedbibliotheek van de Belgische gemeenten - Oost-Vlaanderen*, Tielt.

VANDERKEULEN, 2016. *Rapport grondonderzoek, handelsruimte Patersstraat/Markt Eeklo*, Brugge.